

LIBRIS

We know
books

F. SCOTT FITZGERALD

Marele Gatsby

 LIBREX
București, 2023

Capitolul 1

Când eram mai tânăr și mai vulnerabil, tata mi-a dat un sfat la care m-am tot gândit apoi.

— Oricând îți vine să critici pe cineva, mi-a spus el, adu-ți aminte că nu toți oamenii de pe lumea asta au avut parte de avantajele de care te-ai bucurat tu.

N-a mai zis altceva, dar mereu am comunicat neobișnuit de profund, în puține cuvinte, iar eu mi-am dat seama că voia să spună mult mai mult. Prin urmare, am tendința să nu judec pe nimeni, obicei care m-a ajutat să mă apropii de multe personaje ciudate, dar m-a făcut și să cad victimă unor pisălogi înverșunați. O minte anormală descoperă repede această calitate și se atașează de ea, când se manifestă la o persoană normală, așa că s-a întâmplat ca în studenție să fiu acuzat pe nedrept că sunt un manipulator abil, fiindcă niște necunoscuți pătimași îmi destăinuiau suferințele lor ascunse. Majoritatea acestor confidențe erau spontane – adesea m-am prefăcut că dorm, că sunt cu mintea în altă parte sau am râs disprețuitor când ceva mă avertiza fără greș că o dezvăluire intimă plana la orizont – pentru că destăinuirile intime ale tinerilor sau cel puțin termenii în care le exprimă sună de obicei a plagiat și e clar că omit unele lucruri. Dacă te abții să-i judeci pe alții se presupune că ai speranțe infinite. Încă mă tem nițel să nu-mi scape ceva dacă

uit, cum mi-a sugerat tata, din snobism, și cum repet și eu, tot din snobism, că simțul buneii cuviințe nu ne este hărăzit tuturor în egală măsură din naștere.

După ce m-am lăudat astfel cu toleranța mea, trebuie să recunosc că ea are o limită. Comportamentul uman poate avea la temelie stânci dure sau mlaștini nesigure, dar, de la un punct încolo, nu-mi pasă pe ce se bazează. Toamna trecută, când m-am întors de pe Coasta de Est, îmi doream ca toată lumea să poarte uniformă și să respecte întotdeauna morala; nu mai voiam incursiuni scandaloase în inimile omenesii, cu ocheade privilegiate. Numai Gatsby, bărbatul al cărui nume dă titlul acestei cărți, a fost scutit de această reacție a mea – Gatsby, care întruchipa tot ce disprețuiesc fățiș. Dacă personalitatea înseamnă o serie neîntreruptă de acțiuni încununare de succes, atunci el avea ceva splendid, o sensibilitate sporită față de promisiunile vieții, asemănându-se cu acele aparate complicate care detectează cutremure de pământ de la distanțe de zece mii de kilometri. Sensibilitatea asta nu avea nimic în comun cu impresionabilitatea placidă denumită respectuos „temperament creativ” – era un talent extraordinar de a spera, o disponibilitate romantică așa cum n-am mai întâlnit la nimeni și probabil nu voi mai întâlni vreodată la altcineva. Nu, Gatsby s-a dovedit a fi un om pe cinste; doar ceea ce-l bântuia pe Gatsby, pulberea otrăvită stârnită de visurile lui, m-a făcut să-mi pierd un timp interesul

față de tristețile zadarnice și pentru bucuriile trecătoare ale oamenilor.

Provin dintr-o familie de seamă, înstărită, stabilită de trei generații în acest oraș din Vestul Mijlociu. Familia Carraway e un fel de clan și ne credem urmașii ducilor de Buccleuch, dar întemeietorul ramurii din care mă trag eu a fost, de fapt, fratele bunicului, care s-a stabilit aici în '51, a trimis pe altcineva în locul lui în Războiul Civil și a pus bazele afacerii de vânzări angro de articole de fierărie de care se ocupă în prezent tata.

Nu l-am cunoscut pe acest frate al bunicului, dar se spune că seamăn cu el, judecând mai ales după tabloul mai degrabă inexpresiv care atârnă în biroul tatei. Am absolvit universitatea la New Haven, în 1915, la un sfert de secol după tata, iar la scurt timp am participat la acea migrație teutonică tardivă cunoscută drept Marele Război. Atât de mult mi-a plăcut contraincursiunea noastră, încât m-am întors cuprins de neastâmpăr. În loc de miezul fierbinte al lumii, Vestul Mijlociu îmi părea acum periferia sordidă a Universului – așa că am hotărât să plec pe Coasta de Est și să învăț meseria de agent de bursă. Toți cunoșcuții mei se ocupau cu speculații la bursă, așa că mi-am zis că ar mai fi loc pentru încă unul. Toate mătușile și unchii mei mi-au dezbătut intenția de parcă mi-ar fi ales o școală, și în cele din urmă au spus: „Păi, da”, cu expresii foarte solemne,

șovăitoare. Pe urmă au spus: „De, mda“, cu fețe foarte grave, ezitante. Tata a fost de acord să mă susțină financiar timp de un an și, după diverse amânări, am sosit pe Coasta de Est în primăvara lui 1922, pentru totdeauna, credeam eu.

Ar fi fost practic să-mi găsesc un apartament în oraș, dar era cald și veneam dintr-un ținut cu pajiști întinse și copaci prietenoși, așa că, atunci când un tânăr coleg mi-a propus să închiriem împreună o casă într-un orașel apropiat, de unde să facem naveta, mi s-a părut o idee grozavă. El a găsit casa, un bungalow ponosit, cu pereți de carton, cu optzeci de dolari pe lună, dar în ultimul moment, firma l-a trimis la Washington, iar eu m-am mutat singur în suburbii. Aveam un câine, cel puțin l-am avut câteva zile, până a fugit, un automobil Dodge rablagit și o servitoare finlandeză care îmi făcea patul, îmi pregătea micul-dejun și bodogănea pe limba ei, aplecată deasupra plitei electrice.

M-am simțit singur o zi sau două, până ce într-o dimineață, un bărbat venit în zonă mai curând decât mine m-a oprit pe stradă și m-a întrebat neajutorat:

— Cum se ajunge în West Egg?

I-am spus; apoi, văzându-mi de drum, nu m-am mai simțit singur. Eram o călăuză, un inițiat, unul dintre pionierii coloniei. Pur și simplu, mă făcuse să mă simt în largul meu acolo.

Și astfel, în zilele acelea însorite, în care copacii înverzeau văzând cu ochii – ca la cinematograful,

când schimbările se petrec rapid – am dobândit convingerea aceea familiară că viața începea din nou, odată cu venirea verii.

Pe de o parte aveam foarte mult de citit, dar simțeam că mă revigorează de minune aerul proaspăt, îmbietor. Am cumpărat o duzină de cărți despre finanțe, credite și fonduri de investiții care, orânduite pe raft, roșii și aurii, ca niște monede noi, păreau să cuprindă promisiunea dezvăluirii unor taine lucitoare, știute doar de Midas, Morgan și Mecena. Aveam intenția laudabilă să mai citesc multe alte cărți. În studenție cochetasem cu scrisul – într-un an am redactat o serie de editoriale foarte solemne și categorice pentru revista Yale News – iar acum urma să mă reapuc de asta și să devin iar cel mai limitat dintre specialiști, omul „cultivat”. Nu e doar un fel de a spune – ai o perspectivă mai bună asupra vieții de la o singură fereastră, la urma urmei.

Întâmplător, închiriasem o casă în una dintre cele mai ciudate comunități din America de Nord, pe insula aceea îngustă și agitată care se prelungește la est de New York și pe care se află, printre alte curiozități ale naturii, două formațiuni geologice neobișnuite. La douăzeci de mile de oraș, două ouă uriașe, de formă identică, despărțite doar de un golfuleț, se scaldă în cea mai calmă apă sărată din emisfera vestică – întinderea lichidă a estuarului Long Island. Nu sunt ovale perfecte – asemenea oului din povestea lui Columb, ambele sunt turtite

la bază, dar asemănarea lor nu conținește probabil să-i nedumerească pe pescărușii care zboară pe deasupra. Pentru ființele neînariplate, un fenomen și mai uluitor este faptul că se deosebesc în toate privințele, în afară de formă și mărime.

Eu locuiam la West Egg – cel mai puțin în vogă dintre ele, deși e un fel de a spune prea superficial pentru a sugera contrastul bizar și oarecum sinistru dintre cele două. Casa mea se afla chiar în vârful oului, la doar cincizeci de metri de estuar, înghesuită între două reședințe uriașe care se închiriau cu sume cuprinse între 12.000 și 15.000 de dolari pe sezon. Cea din dreapta era o construcție colosală, din toate punctele de vedere – o imitație fidelă a unei primării din Normandia, cu un turnuleț lateral care se ivea nou-nouț de sub o barbă rară de iederă tânără, cu o piscină de marmură și peste patruzeci de acri de peluză și grădină. Era vila lui Gatsby. Sau, mai degrabă, fiindcă nu-l cunoșteam pe domnul Gatsby, era o vilă locuită de un domn cu acest nume. Casa mea era o dărăpănătură, dar, fiind mică, fusese lăsată în plata Domnului, așa că aveam vedere la apă, o priveliște parțială spre pajiștea vecinului și vecinătatea compensatoare a milionarilor, toate acestea pentru optzeci de dolari pe lună.

Dincolo de golf, palatele albe din luxosul East Egg sclipeau de-a lungul coastei, iar povestea acelei veri începe, de fapt, în seara în care m-am dus acolo cu mașina, să iau cina cu familia lui Tom Buchanan.

Daisy era fiica unui văr de-al doilea al meu, iar pe Tom îl știam de la universitate. Imediat după război, stătusem două zile la ei, la Chicago.

Soțul ei, pe lângă alte performanțe sportive, fusese unul dintre cei mai puternici fundași de fotbal american de la New Haven – un erou național, întrucâtva, unul dintre aceia care ating la 21 de ani o culme a perfecțiunii limitate, încât tot ce urmează pare mai prejos. Familia lui era putred de bogată – încă din studenție i se reproșa că era peste măsură de cheltuitor, dar acum se mutase din Chicago pe Coasta de Est, într-un stil care te năucea: de exemplu, adusese cu el o herghelie de ponei de polo tocmai de la Lake Forest. Era greu de crezut că un bărbat din generația mea era îndeajuns de bogat ca să-și permită așa ceva.

Nu știu de ce se mutaseră pe Coasta de Est. Petrecuseră un an în Franța, fără vreun motiv anume, apoi au umblat dintr-un loc în altul, fără astâmpăr, oriunde se strângeau oameni bogați care jucau polo. Acum se stabiliseră definitiv aici, mi-a spus Daisy la telefon, dar nu credeam asta – nu știam ce simțea ea, dar bănuiam că Tom va bântui mereu prin lume, căutând oarecum nostalgic agitația tensionată a meciurilor de fotbal de odinioară, imposibil de regăsit.

Așadar, într-o seară caldă, cu o adiere blândă, m-am dus la East Egg să mă întâlnesc cu doi prieteni vechi pe care îi cunoșteam foarte puțin. Casa lor

era mai complicată decât mă așteptam, o reședință colonială în stil georgian, vopsită în culori vesele, roșu cu alb, cu fața spre golf. Pajiștea începea chiar de pe coastă, se întindea până la ușa din față, lată de vreo patru sute de metri, peste cadrane solare, alei pavate cu cărămidă și grădini înflăcărâte și, ajungând la casă, se înălța pe pereții ei, în valuri de viță sălbatică, de parcă-și luase avânt din goană. Fațada era întreruptă din loc în loc de uși de sticlă care scânteiau cu reflexe aurii, larg deschise către după-amiaza caldă, cu o adiere blândă, iar pe veranda din față era Tom Buchanan, în ținută de călărie, cu picioarele depărtate.

Se schimbase față de anii studenției, era un bărbat robust, de vreo 30 de ani, cu părul blond-pai, cu gura cam rigidă și destul de îngâmfat. Ochii sclipind de aroganță îi dominau chipul și îl făceau să pară că se înclină mereu în față, agresiv. Nici croiala efeminată a costumului de călărie nu-i putea ascunde forța enormă a trupului – părea să umple cizmele lucitoare, făcând șireturile să plesnească, și i se vedeau mușchii jucând sub haina subțire, când mișca umerii. Era un trup capabil să exercite o forță enormă – un trup necruțător.

Vocea aspră, de tenor răgușit, sporea impresia că era pus pe hartă. Avea o undă de dispreț patern chiar și față de cei pe care-i simpatiza, iar la New Haven, unii îl urau din tot sufletul.

„Să nu-ți închipui că opinia mea în chestiunea asta e definitivă”, părea să spună el, „doar pentru că

sunt mai puternic și mai bărbat decât tine”. Amândoi fuseserăm membrii aceleiași frății studențești și, deși n-am fost niciodată apropiați, avusesem impresia că nutrea o părere bună despre mine și că, în nostalgia lui aspră, sfidătoare, ar fi vrut să țin la el.

Am stat de vorbă câteva minute, la soare, pe verandă.

— Am o casă frumoasă, a spus el, privind în jur fără astâmpăr.

M-a luat de braț și m-a întors, arătându-mi cu mâna lui mare priveliștea din fața casei, cu tot cu o grădină italiană mai jos de nivelul peluzei, douăzeci de ari de trandafiri ce miroseau îmbătător și o barcă cu motor care sălta sfidător pe valuri, lângă țârm.

— A fost a lui Demaine, magnatul petrolului. M-a răsucit din nou, politicos, dar ferm. Hai înăuntru!

Am trecut printr-un hol înalt și am ajuns într-un spațiu scaldat într-o lumină trandafirie, având la ambele capete uși de sticlă care dădeau spre casă. Ferestrele întredeschise aruncau reflexe scânteietoare pe iarba proaspătă din curte, ce părea că pătrunde înăuntru. În încăpere adia briza, umfla perdelele ca niște steaguri pale, le ridica răsucite spre tavanul glazurat ca un tort de nuntă, apoi le unduia peste covorul rubiniu ca vinul, aruncând pe el o umbră vălurită, ca largul mării în bătaia vântului.

Singurul obiect complet nemișcat din încăpere era o canapea uriașă pe care săltau două femei tinere, ca pe un balon gata să-și ia zborul. Amândouă